

ahol mincsenek tisztában sem az udvari szokásokkal, sem a titkos tanácsosok kötelességeivel.

E nagyszerű terv kiröppentőinek egyetlen mentségük van. Meglehet, valahogy az ő fülükbe is eljutott, ahogy mi pozitíve állítjuk, hogy a koalíció mikor hatalmon volt, de főleg mikor hatalma leáldozóban volt, valóságos *memorandumgyárat* rendezett be, becses bőrük megmentése végett. Mint minisztereknek, mint a kormány többség aktiv politikusainak módjukban állott öfelségét, honmentő eszméik érdekében, emlékiratok egész rajával özönlteni el. Soha, a szabadelvű párt negyven éves uralkodása alatt, oly sok emlékirat nem készült, mint a koalíció kintlódásainak utolsó félesztendéjében. Öfelsége, aki sok furcsa dologgal megbarátkozott e viszontagságos négy esztendő alatt, bizonyára a bölcsességnek és emberszeretetnek az elnézésével vett tudomást a sok „államirat”-ról, mely akkoriban a koalíciós kormány utódját kereste lázas buzgalommal; de akárhogy kereste és akárhányszor kereste, a saját maguk utódját nem tudta másban keresni és megtalálni, csak a maguk politikai familiájában.

A memorandumgyártásnak ez a láza juthatott annak a szerkesztői szobának az eszébe, ahonnét titkos tanácsosok föllépésének e bűbájos meséje szárnyrakelhetett.

Mind e képtelen és hihetetlen tervezetések, a bécsi hangulat megváltozásának e makacs várása, a Bécs kegyéért és könyörületeért való alázatos esengés: szomorú tünete a magyar politikai viszonyok elfajulásának; s szomorú bizonyága, hogy a tisztelt ellenzék mindenkiben bizik, csak egyben nem bizik: *a maga erejében.*

Bizott a küzdelem kezdetén — a közvéleményben, a nép kedvének megfordulásában. Majd később bizott az utca terrorizmusában. Bizott törökben, tatárban, muszkában, az általános sztrájkban, az

adómozgalomban, csak magában nem bizott. Bizott a bécsi publikumban, amelyet odavaló lapok cikkeiben igyekezett fölizgatni a magyarországi állapotok ellen. Bizott katonai intrikákban s az udvarban. Bizott még katasztrófákban is, csak abban nem, hogy a maga erejéből urává válhatik a helyzetnek.

E kintlódásokkal szemben mily igaz uton járó a többség és a kormány bizakodása.

A miniszterelnök bizik a választói törvény létrejövételében, mert a munkapárti többség azt megszavazni kívánja; s mert — bár ő ezt nem mondja — a kormány a korona változatlan, teljes bizalmát bírja.

E két ténynek a szikláján összetörik mindaz a reménykedés, ami az ellenzéki kebleket heviti.

A nemzettel nem boldogulnak, most ellenzéki érzésű belső titkos tanácsosok kerestetnek, hogy illetlen, meg nem engedett és illojális mesterkedésekkel próbálják aláásni a kormány állását, amely a „hazafiak” nagy fájdalomára, fent és lent egyaránt szilárd.

**Kezdődik a választójogi vita.** A választójogi bizottság, amelyet a kormánypárt küldött ki, február hetedikén kezdi meg munkáját. Ez a dátum hazaszólitotta rövid üdüléséből Lukács László miniszterelnököt, aki ma reggel 8 órakor érkezett Lovranából Budapestre. Vele volt titkára, *Latinovics* Endre dr. Közeledik ezenkívül a *Désy*-pör fő tárgyalási napja is és a miniszterelnököt nem hagyja közömbösen ez a körülmény sem. Lukács Lászlónál ma délelőtt több munkapárti korifeusz tett látogatást, köztük *Heltai* Ferenc képviselő. Ezenkívül *Jeszzenszky* Sándor államtitkár referátumát hallgatta meg a miniszterelnök. Estére megjelent Lukács a munkapárti klubban, ahol nagy óvációval fogadták híveit. — *Khuen-Héderváry* Károly gróf, a választójogi bizottság elnöke, egy hét óta birtokán, Héderváron pihen. A volt miniszterelnök holnap, szerdán érkezik Budapestre és csütörtökön elnököl a választójogi bizottságban.

Mint értesülünk, ezen az első ülésen megjelenik *Lukács* László is és hosszabb beszédben ismerteti a választójogi javaslat megkonstruálásánál alapul vett szempontokat, majd rámutat azokra a módosításokra, amelyek a kormány felfogása szerint lehetségesek. A javaslat lényegébe vágó módosítások között különösen kettő számíthat nagyobb figyelemre: az egyik *Kabós* Ferencé, a másik *Blandár* Béla kassai képviselőé.

## A színházi szabályrendelet és a színházi szerződés.

### I.

(*Saját tudósítónktól.*) A színház vezetésének és vele Szeged színházi életének új alapokra helyezése nagy és körültekintő munkát igényel, amelynek megoldása sokszorosan nehéz ma, amikor alig akad valaki, aki a színház kérdésével szenvedély és elfogultság nélkül tudna foglalkozni. Nem akarunk ezeknek a soroknak kapcsán az utóbbi napok viharos, de előrelátott és természetes eseményeivel bibelődni, egyszerűen csak hivatkozunk rájuk. A közvélemény most már parancsolólag sürgeti a reformokat. Sem azokon átsiklani, sem azokat elodáztatni nem lehet. Véleményünk szerint két kötelesség sürgős és amellet alapos megoldása vár tehát a városra: a színházi szabályrendelet és a színházi szerződés módosítása.

A színházi szabályrendelet módosításának kereteit mi a következőkben jelöljük meg, persze mindig figyelemmel tartva a közgyűlés akaratát és a közönség hangulatát.

1. Alapul veszem, hogy megmarad a színházi szabályrendelet első paragrafusa érintetlenül, azaz a színház ügyeit továbbra is a színházi bizottság, a tanács és a közgyűlés fogják ellátni. Már itt meg kell jegeznünk, hogy a színházi bizottságnak semmi létjogosultsága se lehet, ha a város a színházat bérbeadja. A bérbeadás *anyagi* megvalósításával azonban föltétlenül vele

a mi lapjaink háromszorosa, öt-husz percig van egy művelt angol kezében s azután jön a munka, a sport, vagy ha olvasni akar, a könyv. Sohasem fogod látni, hogy az angol öt-hat lapot olvasson át egymásután, mint az nálunk a legkönyvtelenebb s néha a legműveltebb ember is megteszi.

De ha vasuti utazó közül átlag kettőnél rendszeren könyv van, néha mindegyiknél. Láttam angolt, amint a vasuti kocsiban a kínai nyelvtant tanulta. Ez az ember Kínába fog menni és a vége az lesz, hogy meggazdagodik, vagy irt egy tudományos értekezést. Kína flórájáról és faunájáról. De meg lehet az is, hogy mert írni fog, meggazdagodik. Mert Angliában az értekezéseket is olvassák. Százával jelennek meg a legkomolyabb havi és heti folyóiratok minden szakma részére s a jó angol kereskedőnél is jobban meggazdagodik a jó angol író. *Nem a hirtlap uralkodik, hanem a könyv.* Azok számára, kik még egy lapnak sem akarnak naponta időt szentelni, heti kiadásokat adnak, például a *Weekly Times* összefoglalva adja vasárnap reggelre, hogy mi történt a héten. Mikor az angol-bur háború idején a német sajtó járszallagán félrevezetett magyar hirtlapírás burpárti lett és naponta öntötte a szitkot a magyar szabadságért oly sokszor fölszóltat Anglia ellen: egyetlenegyszer találtam erről a helytelen és reánk oly káros angolfóbiáról egy lapban értesítést. Néhány sortan volt ismertette a magyar lapok állásfoglalása és véleménye. A lap maga egyetlen egy szóval fejezte ki véleményét: „Külföldi”.

Még csak egy ilyen megjegyzésre emlékszem, az ugynevezett nemzeti ellenállás idejéből. Akkor azt írta valamire (hogy mire, nem mondom meg, mert nem akarok politizálni): „furcsa ország, furcsa parlament”. Az angolt tehát szidhatod, ő nem ér rá visszazsidni. De abban, hogy ő könyveket olvas, mi pedig csak eleven és sokoldolu hirtlapokat, újból az ő emelkedésének és a mi hanyatlásunknak egy nem jelentéktelen tényezője kerül elénk. *Ő a betűből tanul, mi a betűvel is csak szórakozunk.* E következőt talán túlszámán látszik. De a közelebbi megfigyelés bizonyítékot ad. A magyar hirtlapot olvasó ember az újság sokoldalúsága miatt egyetlen szakmában sem szerez alapos képzeteket. Szórakozásból olvas, szórakoztató dolgokat: tehát nem is lehetséges, hogy e dolgok agyában megmaradjanak. Egyik tárgy feledtet a másikat. Épen ezért szórakoztat mert a figyelmet szétszórja, egyetlen tárgynál megpihenésre nem juttatja. Nemcsak nem fejleszti az önálló gondolkodást a fölvetett tárgyról, de azt egyenesen megátalja. Hogyan gondolkodhassék a repülés talányáról komolyabban, ha rögtön egy Wright-féle géputazás elolvasása után egy véres gyilkosság ijesztő részleteit, vériagyasztó vasuti szerencsétlenséget vagy érzéki ingerlő szerelmi történetet s még ötven más tárgy szeszációt kell olvasnia?

Hozzájárul, hogy a hirtlap nálunk mindig, minden dologban a hirtlapírók nézetét is tartalmazza: a kényelmes olvasó ezt fölbírálat nélkül elfogadja és így négy krajcárért már vásárolt magának politikai, irodalmi,

tudományos és művészi véleményeket is. Semmi sincs, ami az önálló gondolkodást, az egyéni vélemény kifejlődését, az emlékező erőt és a tudományos szellemet hátrányosabban befolyásolná, mint a túlságba vitt hirtlapolvasás. Hányszor halljuk, — a sok hirtlapolvasás rossz szokásába magunk is szenvedők, — a legkomolyabb politikai vitákban, hogy komoly urak az ő legkedvesebb lapjuk véleményét egyszerűen fölmondják, mint a gyermek a leckét. Hányszor hallunk megbírálni színészt oly kifejezésekkel, melyeket tegnap szóról-szóra olvashattunk egyik helyi lapban. Ha már most a hirtlapokat nem az igazság keresése, hanem pl. a pártszempontok befolyásolják és irányítják, kész a veszedelem: a közönség egy részének félrevezetése s a másik rész ellen tüzelése.

Angliában lehetetlen, elképzelhetetlen oly lap, mely a munkásosztályt a polgárság, ezt a főurat, vagy a két utóbbit a király ellen izgassa. Még lehetetlenebb az olyan, mely az érzékiségre hatás útján akarna előfizetőket szerezni. De a könyvek kelnek, könyveket is olvasnak és az egyéni vélemények nem a napilapok rovataiból alakulnak ki. Ez a körülmény, az angol hirtlap tárgyilagossága szerkesztésmódja, amit nálunk nem ismernek és minden szerkesztőségben lehetetlennek tartanak, egyik legnagyobb tényező abban, hogy az angol társadalmat semmiféle politikai, telekezeti, vagy más kérdés és el-lentét oly mélyrehatóan nem szakítja ketté, amint nálunk a legkisebb, a legjelentéktelenebb nézeteltérésnél is észlehető.